

УДК 338.1

Єрмоленко О.А.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління державними
і корпоративними фінансами
Українського державного університету залізничного транспорту

Гречихін В.Р.
магістр
Українського державного університету залізничного транспорту

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВНУТРІШНІХ ТА ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

АНОТАЦІЯ

Однією з найважливіших проблем підприємницької діяльності в ринкових умовах господарювання будь-якої організації є забезпечення фінансової безпеки як основного складника економічної безпеки підприємства. Про це свідчать: незадовільні показники фінансового стану та ефективності функціонування підприємств, використання ними ресурсного забезпечення; негативні тенденції щодо кількості наявних, новостворюваних та обсягів господарської діяльності підприємств; збільшення кількості кримінальних посягань, корупційних та дискримінаційних дій на підприємств; низький рівень конкурентоспроможності підприємств та їхньої інноваційної активності тощо.

Ключові слова: фінансова безпека, зовнішні загрози, внутрішні загрози, індикатори, фінансова стратегія.

АННОТАЦИЯ

Одной из важнейших проблем предпринимательской деятельности в рыночных условиях хозяйствования любой организации является обеспечение финансовой безопасности как основной составляющей экономической безопасности предприятия. Об этом свидетельствуют: неудовлетворительные показатели финансового состояния и эффективности функционирования предприятий, использования ими ресурсного обеспечения; негативные тенденции по количеству и объемам действующих и новых предприятий; увеличение количества криминальных посягательств, коррупционных и дискриминационных действий на предпринимателей; низкий уровень конкурентоспособности предприятий и их инновационной активности и тому подобное.

Ключевые слова: финансовая безопасность, внешние угрозы, внутренние угрозы, индикаторы, финансовая стратегия.

ANNOTATION

Ensure of financial security is one of the most important problems of entrepreneurship in the market conditions and financial security is the main component of the management of economic security of the enterprise. This is indicated by: unsatisfactory indicators of the financial condition and efficiency of functioning of enterprises, their use of resource support; negative trends in the quantity of new and operational enterprises and negative volumes of their economic activity; an increase in the number of criminal offences, corruption and discriminatory actions against entrepreneurs; low level of competitiveness of enterprises and low level their innovative activity and others.

Key words: financial security, external threats, internal threats, indicators, financial strategy.

Постановка проблеми. Стабільний розвиток будь-якого господарюючого суб'єкту напряму залежить від ступеня захисту підприємства від загроз зовнішнього та внутрішнього характеру. Наслідки глобальних економічних криз, нестабільність цін на споживані ресурси, мінливість чинного законодавства і безліч інших негативних факторів негативно впливають на фінансовий стан підприємства і можуть привести до незадовільних результатів роботи, навіть

до банкрутства, за відсутності на підприємстві розроблених захисних заходів.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз наукових праць останніх років показує, що серед учених превалює думка про первинність загроз, які мають вплив на економічну безпеку підприємства, під час аналізу фінансової безпеки підприємства. Питанням сутності, класифікації та шляхів мінімізації загроз у фінансовому складнику економічної безпеки підприємств присвячені наукові праці таких учених, як І.А. Бланк [1], Т.Г. Васильців, В.І. Волошин, О.Р. Бойкевич, В.В. Каркавчук [2], Н.Є. Гришко [3], Т.Ю. Загорельська [4], І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко [5], О.М. Підхомний, Н.О. Микитюк, І.П. Вознюк [6], Г.А. Саруханян [7], А.М. Штангрет [8] та ін.

Але зараз немає чіткої погодженості серед вищезазначених науковців щодо класифікації внутрішніх та зовнішніх загроз, а також оцінки ступеня їх впливу на формування фінансово-економічної безпеки підприємств.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження сутності фінансової безпеки підприємства з виявленням специфічних особливостей, які б чітко характеризували внутрішні та зовнішні загрози, з визначенням системи кількісних і якісних показників. А також формування актуальної класифікаційної системи на основі узагальнення наукових підходів щодо внутрішніх та зовнішніх загроз, які дають змогу зробити ранжування загроз для найбільш точної ідентифікації цих загроз під час побудови системи фінансової безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу. Термін «фінансова безпека підприємства» з'явився у вітчизняній економічній літературі порівняно недавно. Довгий час було два основних погляди на методи підтримки стійкої фінансової роботи підприємства. Першого погляду дотримувалися багато авторів, які традиційно розглядали фінансову безпеку як елемент економічної безпеки підприємства. Інша позиція передбачала розроблення на підприємстві комплексу антикризових заходів. Проте не йшлося про формування комплексного підходу щодо створення системи фінансової безпеки, яка давала би змогу забезпечити захист фінансових інтересів підприємства у процесі його розвитку.

Практика останніх років свідчить про те, що ймовірність погіршення поточного фінансового стану підприємства, наслідком якого стало виникнення кризи або банкрутства організації, викликана відсутністю розробленої ефективної системи управління фінансовою безпекою.

Таким чином, треба визначитися із сутністю й особливістю поняття «фінансова безпека». Так, І.А. Бланка розглядає фінансову безпеку підприємства як кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, який забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки стійкого зростання підприємства в поточному і перспективному періоді» [1, с. 24].

Н.Є. Гришко визначає фінансову безпеку підприємства як захищеність діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також спроможність підприємства швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до наявних умов, які негативно не позначаються на його діяльності. Зміст цього поняття містить у собі систему засобів, що забезпечують конкурентостійкість і фінансову стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту робітників [3, с. 98].

Із вищезазначеного можна констатувати, що сутність фінансової безпеки полягає у здності підприємства ефективно здійснювати свою діяльність в умовах невизначеності зовнішнього середовища за рахунок таких заходів:

- фінансова стратегія повинна відповідати цілям загальної стратегії підприємства та повинна самостійно розроблятися і реалізовуватися;
- тактичне планування фінансової безпеки повинно здійснюватися в межах розробленої фінансової стратегії та повинне бути засноване на оперативній оцінці і реагуванні на зміни затверджених індикаторів фінансованої безпеки.

Але при цьому слід зазначити невід'ємну умову, яка буде забезпечувати фінансову безпеку підприємства, а саме стійкий фінансовий розвиток, який передбачає створення вигідних умов реалізації фінансового механізму, що буде здатний адаптуватися до мінливих умов внутрішнього і зовнішнього середовища. При цьому основні етапи забезпечення фінансової безпеки підприємства можна визначити таким чином:

- необхідно ідентифікувати загрози, які безпосередньо впливають на всі аспекти діяльності підприємства, з подальшою їх формалізацією;

- необхідно побудувати механізми і заходи ідентифікації погроз фінансовій безпеці підприємства;

- необхідне створення системи граничних лімітів, яка повинна бути побудована на вико-

ристанні індикаторів рівня загроз фінансовій безпеці підприємства;

- необхідно сформулювати заходи і механізми своєчасного забезпечення фінансової безпеки підприємства з подальшою нейтралізацією або пом'якшенням впливу загроз зовнішнього і внутрішнього характеру.

Як відомо, загрози зовнішнього характеру не залежать від діяльності підприємства і належать до факторів ризику навколишнього середовища, найбільшими з яких є:

- макроекономічні умови несприятливого характеру, представлені кризами грошової або фінансово-кредитної систем;

- владні кризи політичної етимології;

- умови кредитування підприємств, несприятливі для господарюючих суб'єктів, та несприятлива зміна процентних ставок за кредитними операціями;

- нестабільність курсу національної валюти або обмеження в проведенні валютних операцій;

- природні катаклізми;

- криміногенна обстановка в країні та пов'язані з цим проблеми у фінансово-кредитній сфері;

- нестабільність кредитної, страхової та податкової політики;

- недоінвестування з боку держави та низький рівень інвестиційної активності;

- нерозвиненість ринків капіталу і їх інфраструктури;

- рівень і прогноз інфляції;

- нездорова конкуренція на ринку;

- неякісна нормативно-правової база.

Щодо зовнішніх загроз підприємство не має можливості ліквідувати загрозу, але може і повинно розробити захисні механізми, які дають змогу мінімізувати негативні наслідки.

На відміну від зовнішніх, внутрішні загрози пов'язані з діяльністю самого підприємства і значно більшою мірою підлягають коригуванню та попередженню, ніж зовнішні. Внутрішні загрози викликані навмисними або випадковими помилками менеджменту в галузі управління фінансами підприємства, і до них можна віднести такі основні види загроз, як:

- некваліфіковане управління, помилки або відсутність стратегічного планування;

- низька ліквідність активів підприємства;

- слабе маркетингове опрацювання ринку;

- відсутність на підприємстві поточного фінансового планування;

- неконкурентна цінова політика;

- застаріле або недостатнє технічне озброєння підприємства і пов'язані з цим проблеми;

- перебої в роботі;

- низький рівень кваліфікації основного персоналу;

- помилки в організації збереження фінансових та матеріальних цінностей;

- витік стратегічної і фінансової інформації підприємства, недоліки в організації роботи служби безпеки підприємства;

- низький рівень бізнес-репутації підприємства;
- відсутність планування діяльності підприємства в аварійних ситуаціях;
- недотримання контрактів і договірних зобов'язань.

Вищенаведений перелік загроз є неповним, залежно від специфіки роботи конкретного підприємства або регіону розташування він може доповнюватися і конкретизуватися, враховуючи певні ситуації.

Провівши аналіз можливих зовнішніх і внутрішніх загроз, на підприємстві слід розробити і реалізувати комплексний підхід до формування фінансової безпеки підприємства, що забезпечує захист його фінансових інтересів у процесі розвитку.

Система управління фінансовою безпекою підприємства повинна обов'язково враховувати:

- процес управління сукупністю матеріальних, фінансових, інформаційних та людських ресурсів, спрямований на прийняття управлінських рішень в цій сфері;
- сукупність рішень власників та найманих працівників управлінського персоналу підприємства, які забезпечують високий темп розвитку підприємства з можливістю розроблення кількох сценаріїв розвитку в різних фінансових умовах господарювання [3].

Також слід визначити систему кількісних і якісних показників для забезпечення фінансової безпеки на підприємстві. Ця система повинна допомогти якісно оцінити поточний і перспективний рівень фінансового стану підприємства. Кожному виду фінансового стану підприємства повинні відповідати нормальні обмеження значень кількісних показників і набір якісних показників, що забезпечує стабільну захищеність фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру. Кількісні показники доцільно представити у вигляді індикаторів, які відповідають особливостям досліджуваного об'єкта і дають змогу проводити діагностику й аналіз фінансової безпеки підприємства.

Висновки із цього дослідження. Аналіз виявлених відхилень і факторів, які мають на них вплив, дасть змогу оцінити ступінь впливу на фінансові результати діяльності підприємства. На основі проведеного аналізу можна говорити про ступінь фінансової безпеки підприємства та про близькість отриманих значень до кризових. Максимальний ступінь фінансової безпеки досягається лише тоді, коли всі показники знаходяться в допустимих межах, за умови, що нормальні значення одного показника досягаються не за рахунок погіршення іншого показника. Підприємство вибудовує алгоритм дій, спрямованих на підтримку фінансової безпеки, і забезпечує прийняття таких заходів і кроків, які не допустять виникнення кризової фінансової ситуації. Планування фінансової

безпеки здійснюється на основі розроблення декількох альтернативних сценаріїв розвитку ситуації і вибору на підставі проведених розрахунків найкращого варіанту. Але при цьому слід зазначити, що управління фінансовою безпекою повинно здійснюватися за двома напрямками: по-перше, формування набору рішень для реагування на поточні проблеми; по-друге, розроблення стратегії фінансової безпеки з горизонтом планування на три-п'ять років. Таким чином, постійне дотримання умов фінансової безпеки дасть підприємству змогу стабільно функціонувати і досягати поставлених цілей діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. 2-е изд. Київ: Эльга, 2009. 776 с.
2. Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / за ред. Т.Г. Васильціва. Львів: Ліга-Прес, 2012. 386 с.
3. Гришко Н.Є. Методичні аспекти оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємства. Регіональні перспективи. 2012. № 1. С. 112–115.
4. Загорельская Т.Ю. Финансовая безопасность предприятия как объект управления. URL: http://www.library.dgtu.ua/fem/vip103-4/103-4_43.pdf (дата звернення: 29.09.2018).
5. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посіб. Львів, 2011. 380 с.
6. Підхонний О.М., Микитюк Н.О., Вознюк І.П. Типологія загроз фінансовій безпеці суб'єктів підприємницької діяльності. URL: http://vip.com.ua/files/20_29.pdf. (дата звернення: 29.09.2018).
7. Саруханян Г. А. Финансовая безопасность компании: автореф. дис.... канд. экон. наук: спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит». Москва, 2013. 23 с.
8. Штангрет А.М. Методичні аспекти управління фінансовою безпекою підприємств. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техніч. праць. 2013. Вип. 23.2. С. 328–335.

REFERENCES:

1. Blank, I. A. (2009). The financial security management of enterprise [Upravlenie finansovoi bezopasnostyu predpriyatiya], Elga, Kiev, 778 s. [in Russian] Вісник соціально-економічних досліджень, № 1 (62), 2017 ISSN 2313-4569 115
2. Vasylytsiv T.G., Voloshyn, V.I., Boikevych, O.R. & Karkavchuk, V.V. (2012). Financial and economic security of Ukrainian enterprises: strategy and mechanisms for ensuring: monograph [Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia: monohrafiia; za red. T.G. Vasylytsiva], Liha-Pres, Lviv, 386 s. [in Ukrainian]
3. Grishko N.E. (2012) Methodical aspects of social security at the warehouse stock market economic security. [Metodichni aspekti otsinki finansovoyi skladovoyi ekonomichnoyi bezpeki pidpriemstva]. Regionalni Perspektivi. № 1. s. 112–115.
4. Zagorelska T.Y. Financial security of an enterprise as an object of management [Finansovaya bezopasnost predpriyatiya kak ob'ekt upravleniya]. – URL: <http://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/1375/1/125.pdf> [in Russian].

5. Moiseienko, I. P., Marchenko, O. M. (2011). The financial and economic security management of enterprise [Upravlinnia finansovo-ekonomichnoi bezpekoii pidpriemstva], Lviv, 380 s. [in Ukrainian]
6. Pidkhomnyi, O.M., Mykytiuk, N.O., Vozniuk I.P. Typology of threats to the financial security of business entities [Typolohia zahroz finansovii bezpetsi subiektiv pidpriemnytskoi diialnosti]. URL: http://vlp.com.ua/files/20_29.pdf [in Ukrainian]
7. Saruhanyan, G.A. (2013). The financial security of company: Author's thesis [Finansovaya bezopasnost kompanii: avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk], Moskva, 23 s. [in Russian]
8. Shtanhret, A.M. (2013). Methodological aspects of enterprise financial security management [Metodychni aspekty upravlinnia finansovoi bezpekoii pidpriemstv], Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy, vyp. 23.2, s. 328–335 [in Ukrainian]

Yermolenko O.A.

*Candidate of Economic Sciences
Senior Lecturer at Department of Public
and Corporate Finance Management,
Ukrainian State University of Railway Transport*

Hrechykhin V.R.

*Master,
Ukrainian State University of Railway Transport*

ANALYSIS OF THE INFLUENCE OF INTERNAL AND EXTERNAL THREATS ON ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY

The stable development of any enterprise directly depends on the level of protection the enterprise from external and internal threats. The consequences of global economic crises, instability of prices for resources, the variability of legislation, and many other negative factors negatively affecting the financial condition of an enterprise and can lead to the unsatisfactory performance of the enterprise, and without protective measures even can lead to bankruptcy.

The term “financial security of an enterprise” appeared in the domestic economic literature relatively recently. For a long time, there were two main points of view on methods of maintaining a stable financial performance of an enterprise. The first point of view was held by many authors, who traditionally considered financial security as an element of the economic security of an enterprise. Another point of view was to develop a complex of anti-crisis measures at the enterprise.

In both cases, it was not mentioned about the formation of an integrated approach to creating a financial security system that would ensure the protection of the financial interests of an enterprise in the process of its development.

The practice of recent years indicates that the probability of deterioration of the current financial condition of the company that led at the root of the crisis or bankruptcy of an enterprise is due to the lack of an effective financial security management system developed.

It is, therefore, possible to state that the essence of financial security lies in the ability of an enterprise to efficiently operate under uncertain environmental conditions through the following measures:

- the financial strategy should be consistent with the objectives of the overall strategy of the enterprise;
- tactical financial security planning should be carried out within the framework of the developed financial strategy and should be based on rapid assessment, response to changes indicators of financial security.

All of this should take place in the context of the sustainable financial development of enterprise and provides for the creation of favourable conditions for the implementation of a financial mechanism that will be able to adapt to the changing conditions of the internal and external environment.

Also, the company should develop and implement an integrated approach to the formation of the financial security of the enterprise, ensures the protection of its financial interests in the development process after analysing possible external and internal threats.

The financial security management system of an enterprise necessarily takes into account:

- the process of management of material, financial, informational, and human resources, aimed at making management decisions in this area;
- decisions of owners and hired employees of the management personnel of the enterprise, which ensure a high rate of development of the enterprise with the possibility of developing several development scenarios in various financial conditions of business.

Also, one needs to define a system of quantitative and qualitative indicators to ensure financial security in the enterprise. This system should help to qualitatively assess the current and future level of the financial condition of the company.